

Konut Yaşama Mekânlarında Kendileme Davranışının Etkisi: Karadeniz Teknik Üniversitesi Lojmanı Örneği

Hare Kılıçaslan^{1,2}, Zeynep Nilsun Çuvalcıoğlu³

ÖZET

Bu araştırmada kendileme davranışının konut yaşama mekânlarındaki mekân organizasyonuna etkisinin, kullanıcı parametreleri ile ilişkilendirilerek belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın içeriğini Trabzon ilinde bulunan Karadeniz Teknik Üniversitesi Lojmanları arasından seçilen bir binaya ait yaşama mekânlarının incelenmesi oluşturmaktadır. Seçilen lojman binası üzerinden iki aşamada gerçekleştirilen saha çalışmasının birinci aşaması kullanıcıların yaşamakta oldukları konutlarda yüz yüze olacak biçimde gerçekleştirilen görüşmelerden oluşmaktadır. İkinci aşama ise konutlarda yaşama mekânı olarak kullanılan alanların tespit edilmesi, ölçümlerinin yapılması ve bu alanlarda kullanıcılar tarafından gerçekleştirilen yapısal değişikliklerin ortaya çıkarılmasını kapsamaktadır. Saha çalışmaları kapsamında konut kullanıcılarından ve yerinde tespit uygulamalarından elde edilen veriler, kendileme davranışının yaşama mekânları üzerinden gözlemlendiğini ortaya koymaktadır. Elde edilen veriler, kullanım öncesinde birbirleri ile aynı fiziksel özelliklere sahip yaşama mekânlarının kişisel özellikler, tercihler ve beklentiler sonucunda birbirinden oldukça farklılaştığı sonucunu göstermektedir. Her bir konuttaki yaşama mekânlarının; yapısal müdahaleler, mobilya tercihleri ve örgütlenmeleri bakımından birbirinden farklılaşması kendileme davranışının bir sonucu olarak ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Konut Yaşama Mekânı, Mekân Örgütlenmesi, Kendileme Davranışı, Karadeniz Teknik Üniversitesi Lojmanı.

The Effect of Appropriation Behavior in Residential Living Spaces: The Case of Karadeniz Technical University Lodging

ABSTRACT

This research aims to determine the effect of appropriation behavior on the spatial organisation of residential living spaces, in relation to user parameters. To this end, the research examines the living spaces of a building selected from among those at Karadeniz Technical

¹ İletişim Yazarı: hkilicaslan@ktu.edu.tr

² Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, 0000-0002-6113-7962

³ Doktora Öğrencisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, 0000-0002-1539-305X

Teşekkür: Saha çalışmalarının gerçekleşmesini mümkün kılan konut kullanıcılarına ve çizimlerin hazırlanmasında emeği geçen Yük. Mimar Hüda Koçal'a teşekkürlerimizi sunarız.

(Makale Gönderim Tarihi: 09.09.2024 / Yayın Tarihi: 29.12.2025)

Doi Numarası: [10.18026/cbayarsos.1564032](https://doi.org/10.18026/cbayarsos.1564032)

Makale Türü: Araştırma Makalesi

University Lodgings in Trabzon Province. The fieldwork, conducted in two stages on the selected lodging building, consists of face-to-face interviews with users in their residences in the first stage. The second stage involves identifying the areas used as living spaces in the residences, taking measurements, and revealing the structural changes made by users in these areas. The data obtained from the housing users and on-site identification applications within the scope of the fieldwork reveals that appropriation behavior can be observed through living spaces. The data obtained shows that living spaces with identical physical characteristics prior to use become quite different from one another as a result of personal characteristics, preferences, and expectations. The differentiation of living spaces within each dwelling, in terms of structural interventions, furniture choices, and organisation, can be described as a result of appropriation behavior.

Keywords: *Living Spaces, Spatial Organization, Appropriation Behavior, Karadeniz Technical University Lodging*

1. GİRİŞ

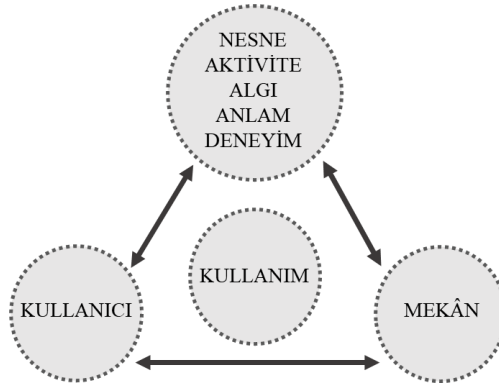
Mimarinin temelinde yaşamdaki keşifler, edinilen deneyimler ve cansız objelerle olan ilişkiler yatmaktadır (Rasmussen, 2010, s. 17). İnsanoğlu ürettiği araçlara, binalara ve odalara; malzeme, biçim, renk ve diğer gözlenebilen özellikler sayesinde kendine özgü bir karakter kazandırmaktır. Bunlar zaman içerisinde insanı etkisi altına alarak, yalnızca yararlı birer nesne olmanın ötesine geçer (Rasmussen, 2010, s. 32). İnsanların kendi yaşamlarını olduğu gibi mekânları da beğendikleri, sevdikleri nesnelerin temsil ettiği değerlerle benzer donatmaya çalıştığı varsayılır (Botton, 2009, s. 21). Çevresel, toplumsal ve kültürel oluşumlardan etkilendikleri gibi kendi etraflarında, içinde bulundukları yerleri ve mekânları da etkilemektedir. Bulunulan mekân içinde kendilerini daha güvende hissetmek, mekâna ait olmak ve mekânı kendilerinden izler bırakarak anlamlandırmak için kendileme davranışında bulunurlar. Özellikle insanların ihtiyaçlarını ve tercihlerini karşılamak adına dönüştürülen ve kendileme davranışında bulunulan konutlarda, aidiyet hissi daha üst seviyede hissedilmektedir (Lefebvre, 1991, s. 165). Mekânın kullanıcısının, kendisini yaşadığı mekânın bir parçası olarak görmesi duygusal, fonksiyonel veya kavramsal bağlar ile gerçekleşebilmektedir. Kullanıcı; anlamlandırdığı mekânlar ile duygusal bağ, belirli eylemlerini gerçekleştirmek için ise fonksiyonel bir bağ kurmaktadır (Solak, 2017, s. 21). İnsanların fiziksel ve psikolojik ihtiyaçları gibi, kendileme de temel bir güdü olup sürekli devinim halinde varlığını sürdüren bir davranış biçimidir.

Kullanıcılar kendileme yoluyla, yaşama mekânlarının tüm unsurlarını içeren ve mekânın ruhunu oluşturan tüm öğeler ile bağ kurmaktadır. Yaşama mekânlarının kendilenmesi, tercih edilen donatıların (koltuk, masa, sandalye vd.) eşya ve aksesuarların (çiçek, aydınlatma elemanları vd.) organize edilme ve kullanılma biçimine kadar olan tüm süreçlerde etkilidir. Bu süreçlerin biçimlenmesinde mekân kullanıcısının; kültürü, yaşam tarzı, psikolojik durumu, inanç değerleri ve kişisel özellikleri büyük önem kazanmaktadır (Temel, 2021, s. 295). Kullanıcılar kendi kişisel özelliklerine, estetik değerlerine, istek ve tercihlerine göre farklılaştırdıkları yaşama mekânlarında bir bakıma kendilerini ifade

etmektedir. Rapoport’a (1990, s. 22) göre kullanıcı, verdiği kararlarla ve kendileme eylemiyle kimliğini yaşama mekânlarına yansıtarak ona kişilik kazandırmaktadır.

Kendileme kavramı, insanın çevresini belirli bir kullanım için dönüştürme yoluyla sahip olunması için girilen eylemlerin bütünü olarak tanımlanmaktadır (Noschis vd., 1978, s. 451). Kendileme, insanların aktif olarak kullandıkları fiziksel çevreye bağlanma ve ona anlam yükleme süreçlerini içeren karmaşık bir kavramdır. Konutlar, mahalleler ya da açık alanlar gibi pek çok ortamda insanların mekânı “yer” olarak değiştirmesi de kendileme mekanizması ile ilgilidir (Rioux vd., 2017, s. 61). İnsanların nesneleri ve mekânları psikolojik olarak kendilerine mal etmelerinin, diğer bir deyişle sahiplenmelerinin açıklanmasındaki anahtar terim “kullanım”dır. Buna bağlı olarak kendilemeyi gösteren çeşitli davranış kategorileri; hareket ve yer değiştirme, duyuşsal keşif, manipüle etme veya yapma, bilişsel-dilsel ustalık, mekân ve nesneler aracılığıyla iletişim, sahiplenme ve mekânın kişiselleştirilmesi olarak sıralanmaktadır (Graumann, 1976, s. 113-124). Sözü edilen bu davranış kategorileri ile insanlar, “kullanımları” doğrultusunda mekânı anlamlı bir yere dönüştürerek aktif bir süreç olan kendilemeyi meydana getirirler. Bu bağlamda bir mekânın yer niteliği kazanmasının, o mekânın kullanıcısı ile fiziksel ve psikolojik bir bağ kurulmasına bağlı olduğu söylenebilir. Bu bağ, mekânın kullanılma biçimi, mekânda gerçekleştirilen aktiviteler, mekâna yüklenen anlam ve mekânda geçirilen süreye bağlı olarak değişebilmektedir. Tüm bu bilgiler ışığında kendileme davranışına dair kavramsal model Şekil 1’deki gibi ifade edilebilir.

Şekil 1. Kendileme davranışı kavramsal modeli⁴

İnsan ve mekânın ayrılmaz bir bütün olduğunun en çok hissedildiği yerler olan konutlar, içinde bulunulan koşullar doğrultusunda biçimlenmektedir. İlk çağlardan bu yana zaman içerisinde gelişen ve dönüşen mekân anlayışında barınma veya ısınma gibi eylemlere, modern yaşam biçimleriyle sosyalleşme, statü göstergesi olma veya kimlik kazanma gibi amaçların da eklendiği görülmektedir (Özdemir, 2011, s. 63). İnsanlar en eski zamanlardan

⁴ Bu makalede kaynak belirtilmeyen tüm görseller yazarlara aittir.

beri içinde bulundukları veya yaşadıkları mekânlara kendilerini ait hissetmek ve o mekâna iz bırakmak istemektedir. Özellikle konut içinde en çok vakit geçirilen yaşama mekânlarının tüm unsurlarını içeren ve mekânın ruhunu oluşturan tüm öğeler ile kendileme yoluyla bağ kurulmaktadır. Konutlar, insanların kendilerini en güvende hissettikleri ve kendilerine dair izleri en çok yansıttıkları mekânlardır. Kişiselleştirilmiş alanlara kendi bilgilerinin, beğenilerinin, duygularının aktarılması, konut kullanıcılarına ilişkin bilgileri görünür kılmaktadır. Kendinden iz bırakma isteği olarak tanımlanan “kendileme davranışı” özellikle konutlarda daha sık görülmektedir. Mekânın kendilenmesi, mekân içinde bulunan donatıların seçimi, onların organize edilme ve kullanılma biçimine kadar olan tüm süreçlerde kendini göstermektedir. Bu bağlamda araştırma, kullanıcıların kendileme davranışlarının konut yaşama mekânları üzerindeki etkisinin görüşme ve yerinde tespit uygulamaları ile incelenmesini kapsamaktadır. Araştırmanın amacı, kendileme davranışının konut yaşama mekânlarındaki mekân organizasyonuna etkisinin, kullanıcı parametreleri ile ilişkilendirilerek belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın içeriğini Trabzon ilinde bulunan Karadeniz Teknik Üniversitesi Lojmanları arasından seçilen bir binaya ait yaşama mekânlarının incelenmesi oluşturmaktadır.

Mekân içinde bulunan objelerden onların organize edilmiş biçimine kadar incelenilmesi yoluyla, o mekânın kullanıcısı hakkında ipuçları toplamak mümkündür. Dolayısıyla, kullanıcıların kendi zevk ve arzularına göre düzenlediği her mekân örgütlenmesinin ilettiği ayrı bir mesaj olduğu söylenebilir. Buradan yola çıkılarak “Konut kullanıcılarının örgütledikleri yaşama mekânlarına ilişkin değerlendirmeleri nasıldır?”, “Kullanıcı gereksinimleri doğrultusunda konutlarda gerçekleştirilen yapısal müdahaleler nelerdir?”, “Konut yaşama mekânlarının örgütlenmelerinde kendileme davranışının etkisi gözlenebilmekte midir?” soruları, araştırmanın alt problemlerini oluşturmaktadır. Konut kullanıcılarının yaşama mekânlarını değiştirme/düzenleme eylemlerini tercihleri doğrultusunda gerçekleştirmesi, birbirinden farklı mekânsal organizasyonları doğurmaktadır. Araştırma kapsamında ortaya konulan hipotez; kendileme davranışının mekânsal karşılığının, konut yaşama mekânlarının çeşitlenmeleri üzerinden ortaya çıkarılabilir olduğudur.

1.1. Konut Yaşama Mekânlarında Kendileme Davranışı

Kültüre, yaşayış biçimine, insan ilişkilerine ve eylemlerine göre farklılık gösteren konut, Gür’e (2000, s. 11) göre iletişim, etkileşim, mekân, zaman ve anlamın örgütlü bir örüntüsüdür. Bir yandan ait olduğu kültür ya da etnik grubun karakteristiklerini, yaşam biçimini, davranış kurallarını, çevresel tercihlerini, imgelerini yansıtırken, öte yandan kullanıcının özülü ilgili imgelerini, kişilik ve ayrıcalığını yansıtan bir olgudur. Konut, insanların yaşamlarını devam ettirebilmek için gerekli tüm eylemleri gerçekleştirdikleri barınma/korunma amaçlarına hizmet etmek amacıyla geliştirilen yerleşim yerleridir (Yıldırım vd., 2009, s. 113). Kullanıcısının kendini psikolojik olarak en mutlu, yakın ve sıcak hissettiği, iş hayatından uzak, en mutlu anlarını paylaştığı mekânlardır (Kellekci ve Berköz, 2006, s. 168). Konut olarak adlandırılan yer, kişinin bağlılığı ve konutu ifade etmeye karşılık gelen ve anlam yüklü kavramlar ile “ev” olarak nitelendirilmektedir.

Farklı bölgelerde farklı türlerle şekillenen konutlar içerisinde genellikle salon, mutfak, yatak odası, banyo gibi birimler yer almaktadır. Konutta salon olarak adlandırılan yaşama mekânları, kullanıcılarının konutta en çok zaman geçirdikleri mekânlardır. Gün içinde pek çok eylem yaşama mekânlarında gerçekleştirilmektedir. Önem derecelerine göre bu eylemler birincil ve ikincil olarak sınıflandırılmaktadır. Birincil eylemler; misafir ağırlama, televizyon izleme, müzik dinleme, gazete-kitap okuma, yazı yazma, çalışma, dinlenme-gevşeme, oyun oynama gibi eylemlerdir. İkincil eylemler ise; yemek yeme, dans etme, hobi ve el becerisi, onarım işleri, dikiş dikme, müzik yapma, parti verme, salon oyunları, slayt ve film gösterisi olabilmektedir (Chiara ve Callender, 1980, s. 6). Birincil ve ikincil eylemlerin gerçekleştirilebilmesi için yaşama mekânlarının belirli mobilyalar ile donatılara (koltuk, sandalye, masa vb.) ve belirli boyutlara sahip olması beklenmektedir. DIN 18011'e göre salon mekânı ölçülerinin; iki-üç odalı konutlarda en az 20 m², dört odalı konutlarda en az 20 m², beş odalı konutlarda en az 22 m² olması gerekmektedir (Kürel ve Uzun, 2007, s. 434). Ancak konut, sınırları somut olarak belli hacimler olmanın ötesinde kullanıcı tarafından duygusal anlamlar yüklenen mekânlardır. Konut mekânları hem fiziksel olarak hem de yorumlanarak, hissedilerek, algılanarak, hikâyeleştirilerek kısacası yaşanarak inşa edilirler (Solak, 2017, s. 23). Mekânların barındırdığı fiziksel eylemler yoluyla konutlar, kullanıcılarının kişisel özellikleri ile anlamlı bir ilişki içinde olmaktadır. Bu bağlamda eylemlerin farklılaşmasına neden olan kişisel özelliklerin farkında olunması gerekmektedir. Farklı kişisel özellikler, sahip olunan kültürel değerler ve yaşam tarzı, konutların mekân örgütlenmesini büyük ölçüde farklılaştırarak aynı hacimler içinde farklı mekânsal kurgular oluşturulmasını doğurmaktadır.

Yaşama mekânları tasarımında mobilya/donatı seçimi kadar mekânın nasıl organize edildiği de önemli bir kriterdir. Yaşama mekânları, barındırdığı tüm bileşen ve öğelerin bir bütün olarak düşünülerek, kullanıcıyı estetik ve fonksiyonel açıdan doygunluğa ulaştırabilecek şekilde örgütlenmelidir. Mekân organizasyonu, gerekli donatıların içinde bulunduğu yaşama mekânlarında kullanıcı ihtiyaçlarının karşılanmasına ve mekânların en verimli şekilde kullanılmasına imkân tanımaktadır. Kullanıcının diğer kullanıcılarla ve objelerle, objelerin diğer objelerle uzaklıkları ve bağlantıları mekân organizasyonu ile ilgilidir (Özel ve Tunbiş, 2021, s. 199). Örgütlenmenin doğru ve uygun bir biçimde düzenlenmesi için dikkat edilmesi gereken bazı parametreler mevcuttur. Mekân örgütlenmesi gerçekleştirilirken göz önünde bulundurulacak mekânla ve kullanıcıyla ilgili parametreler mekândan mekâna ve kişiden kişiye farklılaşabilmektedir (Açııcı, 2015, s. 10-12).

1970'li yıllarda mekânla ilişkilendirilmeye başlanan “kendileme” kavramına literatürde sıklıkla rastlanmaktadır. Kendileme davranışı; bireyin kendisi için alma, kullanma veya kullanımı için ayırma eylemleri (Kahraman, 2015, s. 77) ile açıklandığı gibi, kendinin kıldığı bu mekânı düzenleme, organize etme ve diyalektik olarak başka mekânlara göre farklılaştırma olarak da tanımlanmaktadır (Bilgin, 2011, s. 26). “Evde olma” olgusunun temel sürecini yansıtan bir kavram olarak kendileme, bireylerin seçme, değiştirme, geliştirme eylemleri ile yaşama mekânlarını kendileri için uygun hale getirme isteğine

dayanmaktadır (Feldman ve Stall, 1994, s. 282). Bir yerin ya da mekânın dönüştürülmesinde ortaya çıkan bir denetim göstergesi olan kendileme, bireyin özünün dışı vurumudur. Mekânsal kimliğin ve bireysel seçme özgürlüğünün yansımaları özne-nesne ilişkilerinde görülebilmektedir (Gür, 1996, s. 107). Mekânın kendilemesini, bireyin yaşadığı toplumsal özelliklerine ek olarak sahip olduğu bireysel özellikler de (yaş, cinsiyet, meslek, ruhsal durum vd.) etkilemektedir. Fernandez'e (2007, s. 2259-2260) göre bir konutun kendilenmesi; konutun psikolojik olarak daha sıcak hissedilmesini, kimliğinin oluşmasını ve oluşan kimliğin konut sakinlerine ve çevredeki insanlara aktarılabilmesini sağlamaktadır.

2. YÖNTEM

Bu araştırma, konut kullanıcılarının yaşama mekânlarını nasıl örgütledikleri ve nasıl değerlendirdiklerine odaklanması açısından nitel araştırma deseninde yapılandırılmıştır. Kullanıcıların deneyimlerine, anlamlandırma süreçlerine ve mekânla kurdukları ilişkilere odaklanarak derinlemesine bilgi elde etmeyi amaçlaması yönüyle yorumlayıcı nitel araştırma deseni (Merriam, 2009, s. 11-14; Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 94-95) kullanılmıştır. Yorumlayıcı nitel araştırma deseninde görüşmeler, gözlemler, görsel-işitsel materyaller gibi çeşitli veri toplama araçlarından yararlanılabilmektedir (Creswell ve Plano Clark, 2018, s. 189). Bu süreçte elde edilen verilerin, katılımcıların gerçek yaşamdaki deneyimleri, üzerinde çalışılan olgu ve araştırma süreci bağlamında anlamlandırılmaya çalışılması esastır (Merriam, 2009, s. 5).

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Karadeniz Teknik Üniversitesi Lojmanları arasından seçilen binanın kullanıcılarından sekiz kişi (yedi kadın, bir erkek) oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan kullanıcılar 32-58 yaş aralığında olup, tamamı en az lisans düzeyinde öğrenim görmüştür. Konut kullanıcılarına ait demografik bilgiler Tablo 1'de verilmektedir.

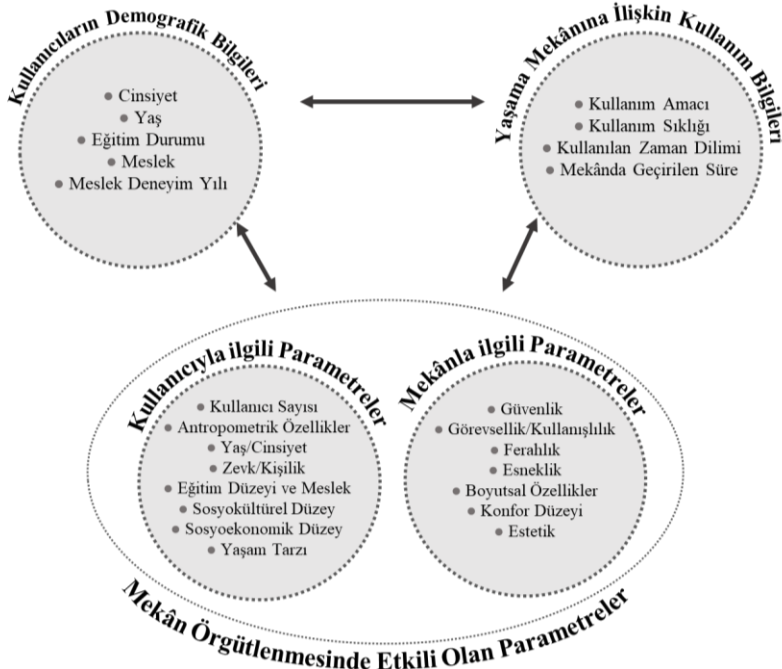
Tablo 1. Konut Kullanıcılarına Ait Demografik Bilgiler

	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek	Konutta Yaşanılan Süre
Kullanıcı 1	Kadın	34	Lisans	Çocuk Gelişimci	10 yıl
Kullanıcı 2	Kadın	32	Lisans	Ev Hanımı	9 yıl
Kullanıcı 3	Erkek	49	Lisansüstü	Akademisyen	11 yıl
Kullanıcı 4	Kadın	58	Lisans	Mühendis	26 yıl
Kullanıcı 5	Kadın	53	Lisansüstü	Ev hanımı (Kimyager)	12 yıl
Kullanıcı 6	Kadın	48	Lisansüstü	Akademisyen	20 yıl
Kullanıcı 7	Kadın	49	Lisansüstü	Akademisyen	14 yıl
Kullanıcı 8	Kadın	56	Lisansüstü	Akademisyen	10 yıl

İki aşamada yürütülen saha çalışmaları, Trabzon ilinde bulunan Karadeniz Teknik Üniversitesi Lojmanları arasından seçilen bir binada gerçekleştirilmiştir. Seçilen lojman binası üzerinden iki aşamada gerçekleştirilen saha çalışmasının birinci aşaması kullanıcılarla yaşamakta oldukları konutlarda yüz yüze gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeleri kapsamaktadır. Kuş (2012, s. 120-122), yorumlayıcı yaklaşıma (etkileşimciliğe) göre görüşmede öncelikli konunun, insanların deneyimlerine gerçekçi bir kavrayış sunan verilerin ortaya çıkarılması olduğunu ifade etmektedir. Bu doğrultuda araştırmada, konut kullanıcılarının yaşama mekânlarıyla kurdukları ilişkileri ve bu mekânlara yönelik kişisel müdahalelerini derinlemesine anlamaya yönelik verilerin elde edilmesine odaklanılmıştır.

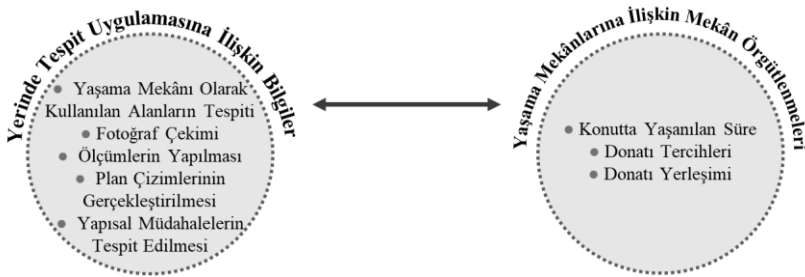
Saha çalışmasının birinci aşamasını oluşturan görüşmeler, her bir konutun yaşama mekânında yüz yüze olacak biçimde gerçekleştirilmiştir. Konut kullanıcılardan bir kişi ile yapılan görüşmelerin her biri yaklaşık 30 dakika sürmüştür. Görüşmeler sırasında kullanıcılara yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorular yöneltilmiş, verilen yanıtlar ses kaydı ile kayıt altına alınmış ve görüşmeler sonrasında bu kayıtlar yazılı metne dönüştürülmüştür. Şekil 2’de içeriği sunulan görüşme formu; kullanıcıların demografik bilgileri, yaşama mekânına ilişkin kullanım bilgileri ile kullanıcı ve mekânla ilgili parametrelere ilişkin görüşlerini elde etmeye yönelik olarak hazırlanmıştır.

Şekil 2. Görüşme formuna ait içerik şeması

Saha çalışmasının ikinci aşamasında, araştırmaya kaynaklık eden yaşama mekânlarının örgütlenmelerine ait veriler elde edilmiştir. Her bir konutta yaklaşık 30 dakika süren bu aşama, konutlarda yaşama mekânı olarak kullanılan alanların tespit edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, ölçümlerinin yapılması, mevcut mekân örgütlenmelerinin gözlenmesi ve kullanıcılar tarafından uygulanan yapısal değişikliklerin ortaya çıkarılmasını kapsamaktadır. Saha çalışmalarının Şekil 3'te içeriği sunulan ikinci aşamasını oluşturan yerinde tespit uygulamalarının içeriği, yaşama mekânlarının örgütlenmelerine ilişkin parametrelerden oluşmaktadır.

Şekil 3. Yerinde tespit uygulamalarına ait içerik şeması

Saha çalışmalarından elde edilen tüm veriler, araştırma sorularıyla ilişkili temaları ortaya koymak amacıyla betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Betimsel analiz, araştırmacının önceden belirlediği temalar çerçevesinde verileri düzenlemesine, doğrudan alıntılarla katılımcı görüşlerine yer vermesine ve elde edilen bulguları sistematik bir biçimde yorumlamasına olanak tanımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, 224-225). Kendileme davranışının konut yaşama mekânlarının organizasyonuna etkisinin incelendiği bu araştırma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Lojmanları arasından seçilen bir bina ile sınırlandırılmıştır. Saha çalışmalarının ilk aşamasına konutta yaşayan kullanıcılardan birinin dâhil edilmesi ile oluşan örneklem grubunun büyüklüğü bir diğer sınırlılıktır.

3. BULGULAR

3.1. Kullanıcıların Konut Yaşama Mekânına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın saha çalışmaları, mekân örgütlenmesinin kavramsal çerçevesinden hareketle yürütülmüş olup, konut kullanıcılarının içinde bulundukları yaşama mekânını ve kullanma biçimlerini nasıl tanımladıklarına odaklanmaktadır.

K1 (kadın, 34 yaş) konutta; eşi (39 yaş), iki çocuğu (kız, 10 yaş; erkek, 7 yaş) ve ablası (36 yaş) ile birlikte yaşamaktadır. Konutta evcil hayvan (5 yaş) olarak kedi olmasına karşın yaşama mekânında kedi için özelleştirilmiş herhangi bir alan mevcut değildir. İncelenen yaşama mekânı özelinde evcil hayvana sahip olunmasının mekân organizasyonuna bir etkisinin olmadığı gözlenmiştir. Kullanıcı bu konutta yaşamayı tercih etme nedenlerini, eşinin iş yerine yakınlığı ve konutun yakın çevresinde çocuk büyütmeyen olumlu yönleri

olarak açıklamıştır. Kullanıcı günün tamamını yaşama mekânında geçirdiğini belirtmiştir. Bu nedenle yaşama mekânına fazlaca işlev yüklenerek tüm faaliyetler (oturma, yatma, TV izleme, misafir ağırlama, çalışma, ödev yapma, oyun oynama, hobi vd.) bu mekânda gerçekleştirilmektedir. Kullanıcı güncel oturma düzenini olumlu bulurken, yaşama mekânını esnek bulmadığını belirtmiştir. Ayrıca konutun giriş kapısının yaşama mekânının içine açılmasını ve bu mekânın yeterince ışık almamasını olumsuz olarak değerlendirmiştir. Kullanıcı, yeni bir konuta taşınacak olsa yaşama mekânının daha fazla ışık almasını, boyut olarak daha büyük olmasını ve ferah olmasını istediğini ifade etmiştir.

K2 (kadın, 32 yaş), konutta eşi (43 yaş) ve iki oğlu (8 ve 5 yaş) ile birlikte yaşamaktadır. Kullanıcı, eşinin işine yakınlığı ve çevre olarak güvenli oluşundan dolayı bu konutta yaşamayı tercih etmektedir. Konutta yaşama mekânı tüm gün kullanılmakta olup, konuta dair çoğu eylem bu mekânda gerçekleştirilmektedir. Kullanıcı, yaşama mekânının zemin katta konumlanmasının bahçe ile doğrudan ilişkili olmasını ve mekânın yeterince doğal ışık almasını olumlu bulduğunu belirtmiştir. Mekân organizasyonunda mahremiyete önem veren kullanıcı, konutun giriş kapısının doğrudan yaşama mekânına açılmasını olumsuz bulmaktadır. Ayrıca yaşama mekânının pencerelerini eski bulmakta ve güvensiz olarak nitelendirmektedir. Kullanıcı yeni bir konuta taşınacak olsa, konut giriş kapısının doğrudan yaşama mekânının içine açılmamasına dikkat edeceğini belirtmektedir. Bunlara ek olarak kullanıcı, yaşama mekânından çoğunlukla memnun olduğunu belirterek buradan taşınmak istemediğini vurgulamıştır.

K3 (erkek, 49 yaş), konutta eşi (53 yaş) ve iki çocuğu (erkek, 18 yaş; kız, 15 yaş) ile birlikte yaşamaktadır. Kullanıcı, bu konutta yaşamayı tercih etme nedenini, konutun kampüs içinde yer alması olarak açıklamaktadır. İş yerine gitmediği süre içindeki tüm vaktini yaşama mekânında geçiren kullanıcı, bu mekânda oturma, misafir ağırlama, dinlenme ve yeme-içme aktivitelerini gerçekleştirmektedir. Kullanıcı, mutfak ve yaşama mekânının birlikte kullanımının işlevsel açıdan olumlu olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca yaşama mekânında olumlu bulduğu özellikleri; mekânın boyutsal olarak yeterli ve işlevsel olması, binanın yönlendirmesinden dolayı içeriye doğal ışığın yeterince alınması olarak sıralamıştır. Çevre binaların manzaraya dâhil olmasını ise olumsuz özellik olarak nitelendirilmiştir. Kullanıcı, yeni bir konuta taşınacak olması durumunda yaşama mekânında boyutsal özelliklerin yeterli olmasını ve mutfak ile bir arada kullanılmasını isteyeceğini belirtmiştir.

K4 (kadın, 58 yaş), konutta eşi (62 yaş) ile birlikte yaşamaktadır. Kullanıcı, bu konutta yaşamayı tercih etme nedenlerini; eşinin işe yakınlığı, çocukları ile beraber yaşadığı zamanlarda çevrenin onlar için uygun, güvenli ve bahçeli olması olarak açıklamaktadır. Günün tüm saatlerinin aktif olarak geçirildiği yaşama mekânında; oturma, TV izleme, misafir ağırlama, çalışma ve yemek yeme eylemleri gerçekleştirilmektedir. Kullanıcı, yaşama mekânının ferah ve aydınlık olmasını olumlu, tüm kapıların yaşama mekânına açılmasından kaynaklı mahremiyetin sağlanamamasını ise olumsuz bulmaktadır. Kullanıcı, yeni bir konuta taşınacak olsa yaşama mekânının; ferah olmasını, mekânın mevcut boyutundan daha büyük olmasını ve farklı mekânsal organizasyonlara imkân tanınmasını istediğini ifade etmiştir.

K5 (kadın, 53 yaş), konutta eşi (55 yaş) ve iki kızı (26 ve 22 yaş) ile birlikte yaşamaktadır. Kullanıcı, bu konutta yaşamayı tercih etme nedenlerini; eşinin işine ve çocuklarının okuluna yakın olması, komşuluk ilişkilerinin iyi olması ve güvenilir bir çevre olması olarak açıklamıştır. Tüm faaliyetlerini, günün büyük bir bölümünü geçirdiği yaşama mekânında gerçekleştirdiğini ifade etmiştir. Kullanıcı, yaşama mekânının mutfakla iç içe olmasını ve yeterince doğal ışık almasını olumlu bulmaktadır. Yaşama mekânı olarak kullanılan alanda balkon olmamasını, boyut olarak küçük olmasını bundan kaynaklı farklı çözümlere imkân tanımamasını ve burada hobilerini gerçekleştirememesini olumsuz bulmaktadır. Kullanıcı, yeni bir konuta taşınacak olması durumunda tercih edeceği özellikleri; mahremiyetin sağlanması, büyük bir mekân olması, balkonu olması ve yeterince doğal ışık alması olarak sıralamaktadır.

K6 (kadın, 48 yaş), konutta eşi (56 yaş) ve iki oğlu (25 ve 15 yaş) ile birlikte yaşamaktadır. Kullanıcı, bu konutta yaşamayı tercih etme nedenlerini; iş yerine yakınlık, kent içindeki konum, çevresel faktörler ve manzara olarak açıklamaktadır. İş yerinde olunmayan her saat diliminde yaşama mekânında vakit geçirilmekte ve pek çok aktivite bu alanda gerçekleştirilmektedir. Kullanıcı, yaşama mekânının esnek kullanıma uygun, aydınlık ve ferah olmasını olumlu bulmaktadır. Tavan yüksekliğinin az olmasını, kalorifer peteklerinin açıkta olmasını, ses yalıtımının yeterli olmamasını ve diğer mekânların yaşama mekânına açılıyor olmasını olumsuz olarak değerlendirmektedir. Kullanıcı yeni bir konuta taşınacak olsa yaşama mekânının daha büyük olmasını ve manzaraya açık olmasını tercih edeceğini belirtmiştir.

K7 (kadın, 49 yaş), konutta eşi (55 yaş) ve kızı (20 yaş) ile birlikte yaşamaktadır. Kullanıcı, bu konutta yaşamayı tercih etme nedenlerini; işe yakın olması, sakin çevre koşulları, komşuluk ilişkileri, aynı statüdeki insanlarla bir arada olmak olarak açıklamaktadır. Kullanıcı, gündüz mutfakla ilişki olan kısmı akşam ise konut giriş kapısına yakın olan kısmı kullanmaktadır. Yaşama mekânı olarak adlandırdığı bu alanlarda oturma, TV izleme, misafir ağırlama, çalışma, dinlenme ve hobilerini gerçekleştirmektedir. Kullanıcı, yaşama mekânının kullanışlı, ferah ve pratik olmasını olumlu bulmaktadır. Giriş kapısının yaşama mekânına açılmasını, boyut olarak yeterli olmamasını, alan yetersizliği nedeniyle yemek alanı oluşturulamamasını, mobilya değiştirilmesine imkân tanımamasını ve ses yalıtımı açısından yaşama mekânı-yatak odası ilişkisini olumsuz olarak değerlendirmektedir. Kullanıcı, yeni bir konuta taşınacak olsa yaşama mekânının; geniş, ferah, aydınlık ve manzaralı olmasını isteyeceğini belirtmiştir.

K8 (kadın, 56 yaş), konutta eşi (58 yaş) ile birlikte yaşamaktadır. Kullanıcı, bu konutta yaşamayı tercih etme nedenlerini; iş yerine yakın olması, güvenli olması, konutun az katlı olması ve kent merkezine yakın olması olarak açıklamaktadır. Kullanıcı, iş yerinde olmadığı tüm vakitlerde gününü yaşama mekânında geçirmektedir. Yaşama mekânının özelliklerini çoğunlukla olumlu bulan kullanıcı, tek olumsuz durumu boyut olarak yetersizlik olarak dile getirmiştir. Kullanıcı, yeni bir konuta taşınacak olması durumunda, yaşama mekânının daha büyük boyutlara sahip olmasını tercih edeceğini ifade etmiştir.

Araştırma kapsamında her bir konut kullanıcılarından elde edilen veriler tek tek incelenmiştir. Görüşme yapılan konut kullanıcıları, lojman binasındaki kapı numaralarına göre “K1, K2, K3... K8” biçiminde temsil edilmiştir. Araştırmaya dâhil olan kullanıcıların görüşleri; ana tema, temalar ve alt temalar ile ilişkilendirilerek Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Kullanıcı Görüşlerine İlişkin Ana Tema, Tema ve Alt Temalar

Ana Tema	Tema	Alt Tema Kod	Konut Kullanıcısı
Kullanıcı Değerlendirmeleri	Yaşama Mekânına İlişkin Olumlu Görüşler	Konum	Doğal ışığı yeterince alması
			Bahçe ile ilişkili olması
		İşlev	İşlevsel olması
			Mutfak ile birlikte kullanılması
			Kullanışlı olması
			Pratik olması
			Ferah olması
		Örgütlenme	Esnek kullanıma uygun olması
			Boyut olarak yeterli olması
			Oturma düzeni
	Yaşama Mekânına İlişkin Olumsuz Görüşler	Konum	Mekânın yeterince ışık almaması
			Çevre binaların manzaraya dâhil olması
			Boyut olarak yetersiz olması
		Boyut	Mobilya değiştirilmesine imkân tanımaması
			Farklı mekân organizasyonlarına imkân tanımaması
			Hobilerin gerçekleştirileceği yeterli alana sahip olmaması
			Alan yetersizliği nedeniyle yemek alanı oluşturulamaması
		İşlev	Konutun giriş kapısının yaşama mekânına açılması
			Diğer mekânların yaşama mekânına açılıyor olması
			Mahremiyetin sağlanamaması
Kullanıcı Tercihleri	Konutu Tercih Etme Nedeni	Konum	Balkon olmaması
			Ses yalıtımının yetersiz olması
			Tavan yüksekliğinin az olması
			Kalorifer peteklerinin açıkta olması
			Pencerelerin eski ve güvensiz olması
			İş yerine yakın olması
		Güvenlik	Kent içindeki konumu
			Çocukların okuluna yakın olması
			Kampüs içinde yer alması
			Sakin çevre koşulları
		Sosyallik	Çevresel faktörler ve manzara
			Güvenli bir çevre olması
			Çocuklar için güvenli olması
		Nitelik	Komşuluk ilişkilerinin iyi olması
			Aynı statüdeki insanlarla bir arada olunması
			Az katlı olması
			Bahçeli olması

Yeni Bir Konuta Taşınacak Olması Durumunda Tercihler	Konum	Daha fazla doğal ışık alması	K1-K5-K7
		Manzaraya açık olması	K6-K7
	Boyut	Daha büyük olması	K1-K3-K4-K5-K6-K7-K8
		Daha ferah olması	K1-K4-K7
		Farklı mekânsal organizasyonlara imkân tanınması	K4
	İşlev	Konut giriş kapısının yaşama mekânına açılmaması	K2
		Mekânın mahremiyetinin sağlanması	K5
		Mutfak ile birlikte kullanılması	K3
		Balkon olması	K5

3.2. Konut Yaşama Mekânlarının Örgütlenmelerine İlişkin Bulgular

K1, bu konutta 10 yıldır yaşadığını belirtmiştir. Mobilyalarını yeni değiştirdiğini belirten kullanıcı, yaşama mekânının eski halinin organizasyonunda sıklıkla keyfi olarak değişiklik yaparken güncel halinde yapamadığını dile getirmiştir. Bunun nedenini tercih edilen mobilyanın (L biçiminde koltuk) farklı organizasyonlara imkân tanımaması olarak açıklamıştır. Kullanıcı, güncel oturma düzenini olumlu bulmasına karşın, yaşama mekânının esnek olmadığından söz etmiştir (Şekil 4).

Şekil 4. 1 numaralı konutta yaşama mekânı örgütlenmesi

Dokuz yıldır bu konutta yaşayan K2, konut giriş kapısının yaşama mekânına açılmasından dolayı mahremiyet problemi yaşandığını dile getirmiştir. Yaşama mekânında sürekli aynı düzende olmamak adına sıklıkla değişiklik yaptığını belirten kullanıcı, mekân organizasyonunda doğal ışığı ve mahremiyeti göz önünde bulundurduğunu ifade etmiştir (Şekil 5).

Şekil 5. 2 numaralı konutta yaşama mekânı örgütlenmesi

K3, 11 yıldır bu konutta yaşadığını, yaşama mekânının organizasyonunda çok nadir değişiklik yaptığını ve bu değişikliğin nedeninin yalnızca yeni mobilyalar alınmasının olduğunu dile getirmiştir. Mekân organizasyonunda yapılan bu değişikliğin işlevsellik, konfor ve estetik kaygılarıyla olduğunu ifade etmiştir. Kullanıcı, yapısal müdahaleler ve mekân organizasyonu ile mekânın yeterli konfor düzeyine ulaştığını düşünmektedir (Şekil 6).

Şekil 6. 3 numaralı konutta yaşama mekânı örgütlenmesi

26 yıldır bu konutta yaşayan K4, yaşama mekânının organizasyonunda bugüne kadar hiçbir değişiklikte bulunamadığını belirtmiştir. Bunun nedenini yaşama mekânının diğer mekânlarla doğrudan ilişkili olması nedeniyle değişikliğe elverişli olmaması ile açıklamıştır. Mobilyaların organizasyonunda, yemek masasının mutfağa yakın şekilde konumlandırılmasının etkili olduğu dile getirilmiştir. Kullanıcı, bu yönleriyle mekânsal organizasyonda işlevsel bir değişiklik gerçekleştiremediğini ve yaşama mekânını esnek bulmadığını ifade etmiştir (Şekil 7).

Şekil 7. 4 numaralı konutta yaşama mekânı örgütlenmesi

K5, 12 yıldır bu konutta yaşadığını ve yaşama mekânının organizasyonunda bugüne kadar herhangi bir değişiklikte bulunulmadığını söylemiştir. Kullanıcı bunun nedeninin mekânın boyutsal özellikleri olduğunu ifade etmiştir. Yaşama mekânının küçük olmasının, mekân içerisinde gerçekleştirilecek işlevleri yeterince karşılayamadığını ve esnek bir örgütlenmeye imkân vermediğini dile getirmiştir. Ayrıca çalışmaya dâhil olan diğer kullanıcılardan farklı olarak yaşama mekânını, mutfak ile bağlantılı olan alan olarak tanımlamıştır (Şekil 8).

Şekil 8. 5 numaralı konutta yaşama mekânı örgütlenmesi

20 yıldır bu konutta yaşayan K6, hem kendisinin hem eşinin akademisyen olması nedeniyle yaşama mekânının organizasyonunda kendi çalışma alanlarını düzenlediklerini belirtmiştir. Yaşama mekânında bulunan masa, yeterince ışıktan faydalanması amacıyla pencere kenarına yerleştirilmiştir. Masada çalışmanın yanı sıra yeme-içme eylemlerinin de gerçekleştirildiğini, manzaraya dönük olmasının iyi hissettirdiğini dile getirmiştir. Ancak kullanıcı, yaşama mekânının boyutsal özelliklerini yeterli bulmamasından dolayı, dilediği mekân organizasyonunu gerçekleştiremediğini ifade etmiştir (Şekil 9).

Şekil 9. 6 numaralı konutta yaşama mekânı örgütlenmesi

K7, 14 yıldır bu konutta yaşadığını ve bugüne kadar yaşama mekânının örgütlenmesinde herhangi bir değişiklik yapmadığını belirtmiştir. Mekânın boyutlarını yeterli bulmayan kullanıcı, bu organizasyonun tercihinde mekânın boyutunu, doğal ışığı ve manzara yönünü dikkate alarak kendince en uygun yerleşimi gerçekleştirdiğini ifade etmiştir (Şekil 10).

Şekil 10. 7 numaralı konutta yaşama mekânı örgütlenmesi

10 yıldır bu konutta yaşayan K8, mekân organizasyonunda bugüne kadar üç kez değişiklik yaptığını belirtmiştir. Kullanıcı, akademisyen olmasının bir getirisi olarak bu mekânda çalışma eylemine de yer vermiştir. Çalışma eylemi için ayrılan köşenin, manzara ve doğal ışığı dikkate alarak düzenlendiğinden söz etmiştir. Kullanıcı, yaşama mekânının boyutlarını yetersiz bulsa da en işlevsel kullanım ile bu durumun önüne geçmeye çalıştığını ifade etmiştir (Şekil 11).

Şekil 11. 8 numaralı konutta yaşama mekânı örgütlenmesi

Kullanıcılara mekân örgütlenmesinde etkili olan parametreler yöneltilerek, bu parametreleri kullanıcısı oldukları yaşama mekânına göre “1” (en az) ile “5” (en çok) arasında puanlamaları beklenmiştir. Sözü geçen parametreler Şekil 2’de de belirtildiği üzere, mekânla (güvenlik, görevsellik/kullanışlılık, ferahlık, esneklik, boyutsal özellikler, konfor düzeyi, estetik) ve kullanıcıyla (kullanıcı sayısı, antropometrik özellikler, yaş/cinsiyet, zevk/kişilik, eğitim düzeyi/meslek, sosyokültürel düzey, sosyoekonomik düzey, yaşam tarzı) ilgili olmak üzere iki grupta ele alınmıştır. Kullanıcı bakışıyla değerlendirilen bu parametrelere ilişkin puan ortalamaları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Yaşama Mekânı Örgütlenmesinde Parametre Değerlendirmeleri

Parametreler		Konut Numarası								Ortalama
		1	2	3	4	5	6	7	8	
Mekânla İlgili Parametreler	Güvenlik									4,6
	Görevsellik/Kullanışlılık									4,6
	Ferahlık									4,6
	Esneklik									2,8
	Boyutsal Özellikler									3
	Konfor Düzeyi									4,5
	Estetik									4
Kullanıcıyla İlgili Parametreler	Kullanıcı Sayısı									4,1
	Antropometrik Özellikler									4,5
	Yaş/Cinsiyet									4,1
	Zevk/Kişilik									4,5
	Eğitim Düzeyi/Meslek									4,3
	Sosyokültürel Düzey									4,1
	Sosyoekonomik Düzey									4,3
	Yaşam Tarzı									4,7
		1	2	3	4	5				

Elde edilen veriler incelendiğinde, mekânla ilgili parametrelerden “güvenlik”, “görevsellik/kullanışlılık” ve “ferahlık” maddelerinin en yüksek ortalama değere, “esneklik” parametresinin en düşük ortalama değere sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuç, kullanıcıların mevcut yaşama mekânlarını güvenli, kullanışlı ve ferah bulduklarını ancak esnek olarak değerlendirmediklerini göstermektedir.

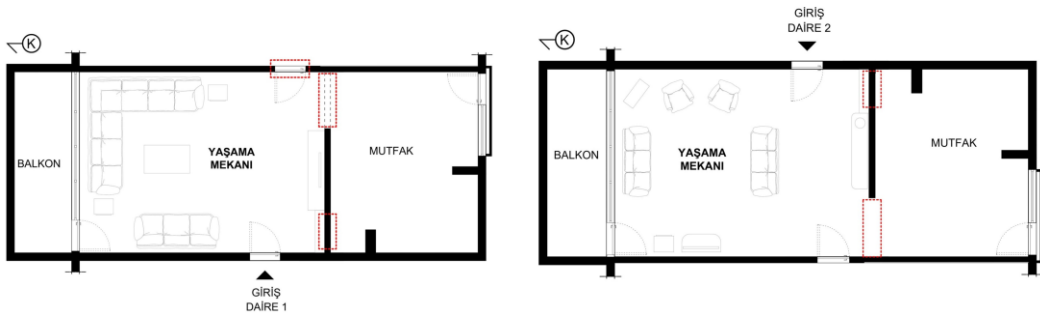
Kullanıcıyla ilgili parametrelerden ise “yaşam tarzı” en yüksek, “kullanıcı sayısı”, “yaş/cinsiyet” ve “sosyokültürel düzey” en düşük değerde puanlanmıştır. Buna göre, konutlardaki yaşama mekânlarının kullanıcıların yaşam tarzını yansıttığı sonucuna ulaşılabilir. Bunun yanı sıra yaşama mekânının örgütlenmesinde; kullanıcı sayısı, yaş, cinsiyet ve sosyokültürel özelliklerin kullanıcılar için daha az önemli olduğu söylenebilir.

3.3. Konut Yaşama Mekânlarında Yapısal Müdahalelere İlişkin Bulgular

Konutlarda yaşama mekânlarının yapısal müdahalelerinin belirlenebilmesi amacıyla yerinde tespit uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Kullanıcıların konutta yaşadıkları süre içerisinde uyguladıkları yapısal değişiklikler, CAD ortamında hazırlanan planlar üzerine kırmızı renk ile gösterilmektedir.

1 numaralı konutta, konut girişinin güneyinde bulunan kapı kapatılarak yerine vestiyer konumlandırılmış ve mutfakla bağlantı sağlayan duvar kırılarak geçiş için daha geniş bir alan bırakılmıştır. Gece holüne açılan kapının üstünde yer alan pencere, duvar örülerek kapatılmıştır. Duvarlarda sıva ve boya uygulaması, zeminde ise kaplama malzemesinde değişiklikler yapılarak yaşama mekânı daha fonksiyonel ve estetik hale getirilmeye çalışılmıştır. 2 numaralı konutta, konut girişinin güneyinde bulunan kapı kapatılarak yerine vestiyer konumlandırılmıştır. Mutfakla ilişkili olan duvar kırılarak geçiş alanı genişletilmiştir (Şekil 12). Zemin kaplama malzemesi yenilenmiştir.

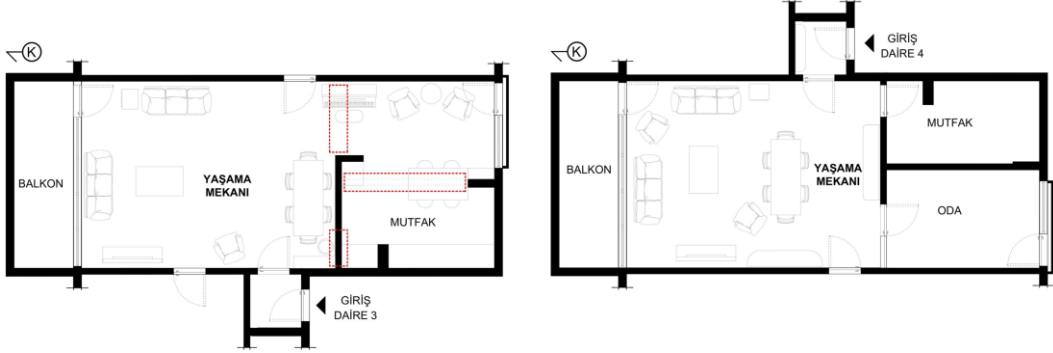
Şekil 12. 1 ve 2 numaralı konutlarda yaşama mekânı yapısal müdahaleleri

3 numaralı konutta, giriş kapısının doğu tarafındaki kapı kapatılarak yerine kitaplık konumlandırılmıştır. Mutfakla ilişkili olan duvar kırılarak geçiş alanı genişletilmiştir. Zemin kaplama malzemesi değiştirilerek, yaşama mekânı daha kullanışlı hale getirilmiştir. 4 numaralı konutta yaşama mekânına yapısal müdahale olarak sadece, öncesinde halıfleks

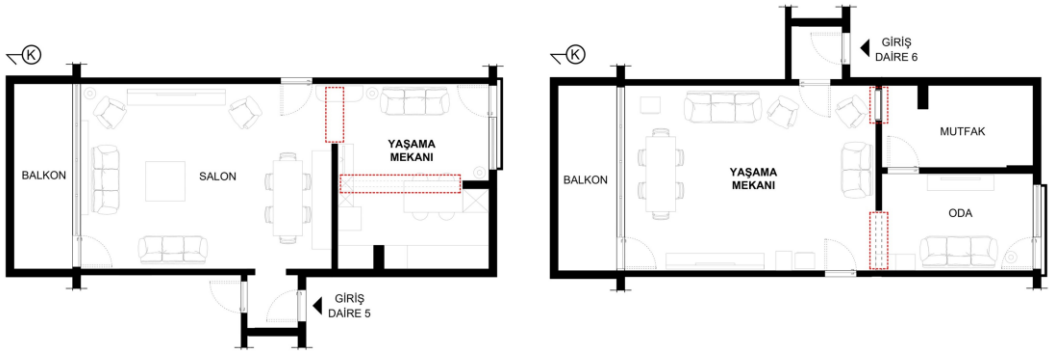
olan zemin kaplama malzemesi değiştirilmiştir. Araştırmaya dâhil olan diğer konutlara kıyasla, az müdahale ile orijinal hâle en yakın kullanılan konut özelliğine sahiptir (Şekil 13).

Şekil 13. 3 ve 4 numaralı konutlarda yaşama mekânı yapısal müdahaleleri

Yaşama mekânının mutfakla bütünleşik alan olarak kullanıldığı 5 numaralı konutta, salon ile yaşam mekânı arasındaki duvarın bir kısmı kırılarak ortam ferahlatılmaya çalışılmıştır. Mutfak bölümü, bitişik konumdaki oda ile arasındaki duvarın kırılmasıyla genişletilmiştir. 6 numaralı konutta, mutfaka geçiş sağlayan kapı kapatılarak yerine kitaplık konumlandırılmıştır. Yaşama mekânı ile bağlantılı olan odanın kapısı kaldırılmış, duvar kırılarak geçiş alanı genişletilmiştir (Şekil 14). Ayrıca zemin kaplama malzemesi değiştirilmiştir.

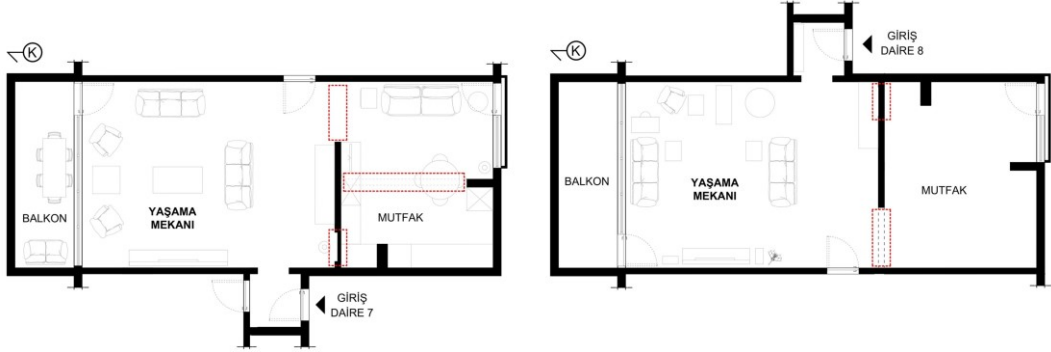
Şekil 14. 5 ve 6 numaralı konutlarda yaşama mekânı yapısal müdahaleleri

7 numaralı konutta, konut girişinin doğusunda yer alan kapı kapatılarak, duvar çitasıyla dekoratif bir yüzey oluşturulmuştur. Yaşama mekânının mutfak ile arasındaki duvarın bir kısmı kırılarak geçiş alanı genişletilmiştir. Duvarlarda sıva, boya ve duvar çitası

uygulamaları yapılmış, zemin kaplama malzemesi değiştirilmiştir. 8 numaralı konutta, giriş kapısının batısındaki mutfığa açılan kapı kapatılarak, yerine vestiyer yerleştirilmiştir. Duvarlarda sıva ve boya uygulamaları yapılmış, zemin kaplama malzemesi değiştirilmiştir. Yaşama mekânından mutfığa geçilen kısımdaki duvarın bir kısmı kırılarak genişletilmiştir (Şekil 15).

Şekil 15. 7 ve 8 numaralı konutlarda yaşama mekânı yapısal müdahaleleri

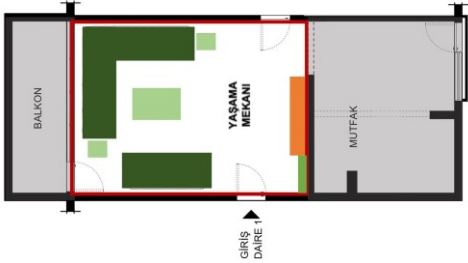
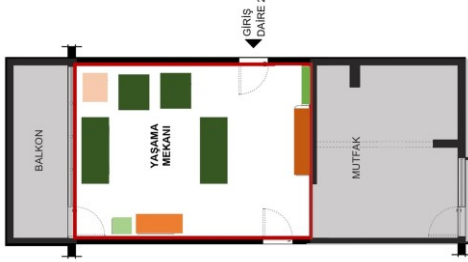
4. TARTIŞMA

Kendileme davranışının konut yaşama mekânlarındaki mekân organizasyonuna etkisinin, kullanıcı parametreleri ile ilişkilendirilerek belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışma, görüşme ve yerinde tespit uygulamalarını kapsamaktadır. İncelenen konutlarda en az iki, en fazla beş kişi yaşamaktadır. Farklı meslek alanlarından olan konut kullanıcıları en az lisans eğitimi düzeyine sahiptir. Konut kullanıcılarının cinsiyetlerine ve yaşlarına göre gerçekleştirilen eylemlerin farklılaşması, bu eylemlerin karşılanabileceği alanların oluşturulmasına yönelik mekân organizasyonlarında farklılaşmaları doğurmaktadır. Konutta yaşayan kişi sayısı arttıkça her bireyin kendine ait bıraktığı izlerin sayısı da arttığından, mekân içerisinde kendileme eyleminin yansıması daha fazla görülebilmektedir. Kullanıcı demografik özelliklerinin çeşitliliğinin, yaşama mekânlarının kendilenmesindeki farklılıkları gözlemlmek adına olumlu bir etki yarattığı düşünülmektedir. Ayrıca kullanıcıların mesleklerine bağlı olarak gerçekleştirilen kendileme davranışları da gözlenebilmektedir. Bu çalışmada özellikle akademisyenliğin getirdiği yaşam koşullarının, çalışma eyleminin yaşama mekânında yer edinmesini beraberinde getirdiği görülmüştür. Bu amaçla bazı konut kullanıcıları, çalışma masasını veya yemek masasının -çalışma amaçlı da kullanılan- yerini değiştirerek pencere önüne konumlandırmıştır. Ev hanımı olan kullanıcılarda, yaşama mekânının her yönüyle işlevsel ve çok amaçlı kullanıma uygun olması beklentisi ön plana çıkmaktadır. Evde geçirilen zamanın uzun olması, mekânın çok yönlü ve konforlu talep edilmesini anlamlı kılmaktadır. Ancak yaşama mekânında gerçekleştirilen tüm düzenlemelere ve yapısal değişikliklere rağmen bu mekân, boyutları nedeniyle işlevsel kapasiteyi artırma çabalarını yetersiz kılmaktadır.

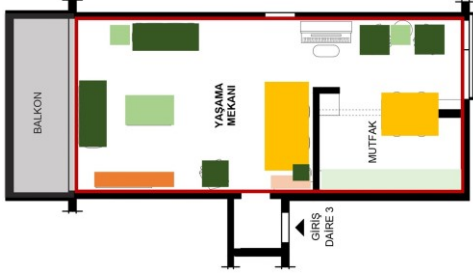
Araştırma kapsamında ele alınan konutlardaki yaşama süresi dokuz ile 26 yıl arasında değişkenlik göstermektedir. Konutta yaşama süresi arttıkça, kendileme eylemi de buna paralel olarak artmaktadır. Yaşanan sürenin artışı, daha fonksiyonel alanlar oluşturulması amacıyla mekân organizasyonunda farklı arayışlara gidildiğini ortaya çıkarmaktadır. Ancak uzun süredir yaşıyor olsa dahi, mekânın boyut olarak yetersizliğinden dolayı organizasyonda değişiklik yapamayan konut kullanıcıları da bulunmaktadır. Bu tespiti benzer olarak, Babacan ve Kısar Koramaz'ın (2021, s. 55) dört farklı toplu konut alanında uyguladıkları anket çalışmaları, konutlarda gerçekleştirilen kişiselleştirmelerin ev sahibi olup olmama durumuna göre farklılık gösterdiğini ve kiracı kullanıcıların yapısal ölçekten ziyade dekoratif değişiklikleri tercih ettikleri ifadesine ulaşılmaktadır.

Ele alınan konutların birinde az olsa da, tüm konutlarda yaşama mekânına yapısal müdahalelerde bulunulduğu belirlenmiştir. Giriş kapısının hemen yanında mutfaka girişi sağlayan kapı; bir konut hariç diğer tüm konutlarda duvar, vestiyer veya kitaplık olarak kullanılmaktadır. Konutlarda gerçekleştirilen yapısal müdahalelerle mutfakla olan bağlantının genişletilerek yaşama mekânı ile birleştirilmesi, sözü geçen mutfak kapısını gereksiz kılmıştır. Saha çalışmaları kapsamında incelenen sekiz konutun kendileme davranışı ile farklılaşan yaşama mekânları Tablo 4'te verilmiştir. Planlar üzerinde kırmızı çerçeve ile belirtilen alanlar konutta yaşama mekânı olarak kullanılan kısımları göstermektedir. Mekânda örgütlenmeye dâhil olan mobilyalar ve objeler ise planlar üzerinde farklı renklerde belirtilmiştir.

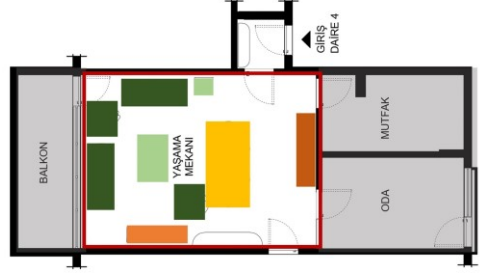
Tablo 4. Kendileme Davranışı ile Farklılaşan Yaşama Mekânları

1 Numaralı Konut	2 Numaralı Konut
	

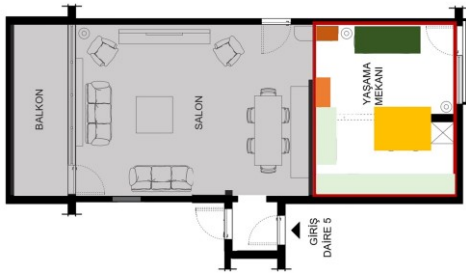
3 Numaralı Konut

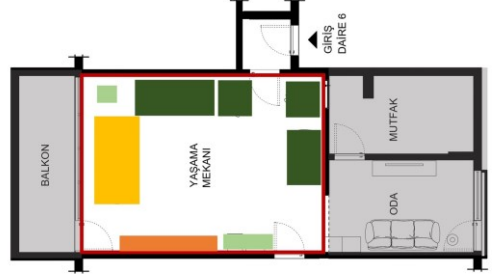
4 Numaralı Konut

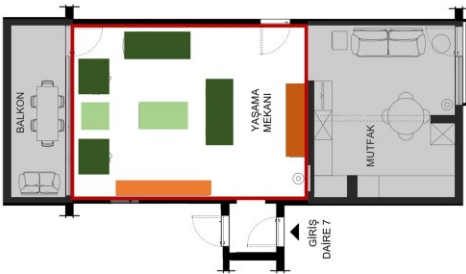
5 Numaralı Konut

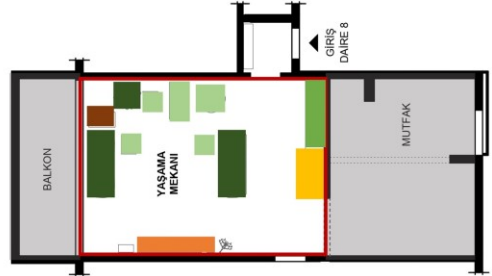
6 Numaralı Konut

7 Numaralı Konut

8 Numaralı Konut

	Oturma Elemanları		Vestiyer		Sehpa Zigon		Mutfak Donatıları		Çalışma Masası		Konsol		TV Ünitesi		Yemek Grubu		Kitaplık
--	-------------------	--	----------	--	-------------	--	-------------------	--	----------------	--	--------	--	------------	--	-------------	--	----------

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Konutlar insanların zamanlarının büyük bir bölümünü geçirdiği, kişisel sınırlarının en aza indirildiği ve kişinin içinde en kendi olduğu alanlardır. Bu nedenle kişisel özelliklerin en çok mekâna yansıdığı alanlar konutlardır. Özellikle konut içerisinde en çok zaman geçirilen yaşama mekânlarında kullanıcı-mekân arasındaki etkileşim diğer mekânlara oranla daha fazla hissedilmektedir. Mekân kullanıcısı, mekânla arasındaki bağı kurarken kişisel özelliklerini, kültürünü, estetik değerlerini, isteklerini, zevklerini ve tercihlerini mekâna yansıtarak mekânda kendileme eylemini gerçekleştirmektedir. Kullanıcının eylemlerini gerçekleştirdiği alanları kendi tercih ettiği donatılarla ve organize biçimi ile şekillendirmesi, kendileme davranışının bir göstergesidir. Araştırma kapsamında ortaya konulan; kendileme davranışının mekânsal karşılığının konut yaşama mekânlarının çeşitlenmeleri üzerinden ortaya çıkarılabilir olduğu hipotezi, saha çalışmaları ve kullanıcılarla yapılan görüşmeler ile doğrulanmıştır. Kullanıcıların çoğunun yaşama mekânını aydınlık ve ferah bulduğu belirlenmiştir. Kullanıcı görüşlerinde fazlaca sözü geçen doğal aydınlatma verilen önemin, incelenen yaşama mekânlarında gözlenebilir olması dikkat çekicidir. Mekânda en fazla gerçekleştirilen oturma eylemi için çoğunlukla pencereye yakın alanların tercih edildiği, buna bağlı olarak oturma donatılarının bu noktalarda konumlandırılmış olduğu görülmektedir. Oturma, televizyon izleme, yeme-içme gibi temel eylemlerin yanı sıra bazı konutlarda pilates, ağırlık kaldırma, piyano, gitar gibi hobilerine hizmet eden donatılar da bulunmaktadır. Bu donatılar için yaşama mekânlarında özel alanların oluşturulduğu tespit edilmiştir. Bu durum, kişisel özelliklerle bağlantılı olan ilgi alanlarının, kendileme eyleminde bulunularak yaşama mekânlarına yansıdığını göstermektedir. Böylelikle yaşama mekânlarında kendileme eyleminin değerlendirilmesinde, spor veya müzik gibi ilgi alanlarına ilişkin objelerin varlığı öne çıkmaktadır. Araştırmadan elde edilen kullanıcı parametreleri ile ilişkili bu bulgular, kendileme davranışının konut yaşama mekânlarının organizasyonunda etkili olduğunu göstermektedir. Aynı metrekareye sahip yaşama mekânlarında kişisel özelliklere, zevklere, meslek grubuna, yaşayan kişi sayısına göre değişerek birbirinden tamamen farklılaşan mobilya tercihleri ve mekân organizasyonları tespit edilmiştir. Bu çeşitliliğin, kendileme eylemi ile yaşama mekânlarına yansıyan kişisel özelliklere ve tercihlere bağlı olduğu düşünülmektedir. Bu bilgiler ışığında, çalışmanın hipotezi olan kendileme davranışının mekânsal karşılığının, konut yaşama mekânlarının çeşitlenmeleri üzerinden ortaya çıkarılabilir varsayımının doğrulandığı söylenebilir. Gelecekte yapılması planlanan araştırmalar için, kendileme davranışının mekânsal düzenlemeler üzerindeki etkilerinin aile yapısı, yaşam biçimi ve kültür gibi değişkenler dâhil edilerek değerlendirilmesi önerilebilir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu araştırma Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Etik Kurulu'nun 24 Şubat 2023 tarih ve E-82554930-050.01.04-346269 sayılı etik kurul onayı alınarak gerçekleştirilmiştir.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Beyanı

Yazarın herhangi bir kişi ya da kuruluş ile çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

- Antonsich, M. (2010). Searching for belonging-an analytical framework. *Geography Compass*, 4 (6), 644–659. DOI: 10.1111/j.1749-8198.2009.00317.x
- Açııcı, F. K. (2015). *İç mekânda sınır öğeleri*. Ankara, Türkiye: Akademisyen Kitabevi A.Ş.
- Babacan, T., & Kısar Koramaz, E. (2021). Konutlarda kişiselleştirmeler ve yere bağlılık duygusunun gelişimi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 4(1), 47-56. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1526666>
- Bilgin, N. (2011). Sosyal düşüncede kent kimliği. *İdealkent*, 3, 20-47. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/460609>.
- Botton, A. (2009). *Mutluluğun mimarisi*. B. Tellioglu Altuğ (Çev.), İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Chiara, J., & Callender, J. (1980). *Time saver standards for building types*. Singapore: McGraw-Hill Book.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Karma yöntem araştırmaları: Tasarımı ve yürütülmesi* (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Feldman, R. M. ve Stall, S. (1994). The politics of space appropriation: a case study of women's struggles for homeplace in chicao public housing. I. Altman ve A. Churchman (Eds.), *Women and the environment. human behavior and environment: advances in theory and research* içinde (282-283. ss.). New York: Plenum.
- Fernandez, K. (2007). *Personalising the home*. New Zealand: ANZMAC.
- Göregenli, M. (2015). *Çevre Psikolojisi: İnsan mekân ilişkileri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Graumann, C. F. (1976). The concept of appropriation (aneignung) and modes of appropriation of space. P. Korosec-Serfaty (Ed.), *Appropriation of Space; Proceedings. 3rd International Architectural Psychology Conference* içinde (113-125. ss.). Strasbourg.
- Gür, Ş. Ö. (1996). *Mekân örgütlenmesi*. Trabzon: Gür Yayıncılık.
- Gür, Ş. Ö. (2000). *Doğu Karadeniz örneğinde konut kültürü*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Kahraman, M. (2015). İnsan ihtiyaçları ve mekânsal elverişlilik kavramları. *Planlama*, 24 (2), 74-84. Erişim adresi: http://jag.journalagent.com/planlama/pdfs/PLAN-29591-REVIEW-DEMIR_KAHRAMAN.pdf
- Kellekçi, Ö. L., & Berköz, L. (2006). Konut ve çevresel kalite memnuniyetini yükselten faktörler. *İTÜDERGİSİ/a*, 5 (2), 167-178. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/289248566_Konut_ve_Cevresel_Kalite_Memnuniyetini_yuksel_tenfaktorler
- Korpela, K. M. (1989). Place-Identity as a product of environmental self-regulation. *Journal of Environmental Psychology*, 9 (3), 241-256. Erişim adresi: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0272494489800386>
- Kuş, E. (2012). *Nicel-nitel araştırma teknikleri Sosyal bilimlerde araştırma teknikleri: Nicel mi? Nitel mi?* (4. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kürel, İ., & Uzun, O. (2007). Konutların ana yaşama mekânının büyüklüğünün kullanıcıların işlevsellik ve esneklik değerlendirmeleri üzerine etkileri. *Politeknik Dergisi*, 10 (4), 433-439. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/384672>
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space*. (Çev. D. Nicholson-Smith). Oxford: Blackwell.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation: Revised and expanded from qualitative research and case study applications in education*. San Fransisco, USA: Jossey-Bass.
- Noschis, K, Dosio, M. J., Feddersen, P., & Triantis, E. (1987). Appropriation of space: A method and two case studies. *Ekistics*, 45 (273), 451-466.

- Özdemir, Ü. A. (2011). Kültür bağlamında kent ve mekânsal örgütlenme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 62-76. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/800207>
- Özel, Y., & Tunbiş, T. (2021). Kamusal mekân ile konut mekanının kesişiminde iç mimarlık çözümleri. *ART/icle: Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1 (2), 195-214. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2105606>
- Rapoport, A. (1990). *The meaning of the built environment. A Nonverbal Communication Approach*. Tucson, Arizona: The University of Arizona Press.
- Rasmussen, S. E. (2010). *Yaşanan mimari*. Ö. Erduran (Çev.), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Rioux, L., Scrima, F., & Werner, C. M. (2017). Space appropriation and place attachment: University students create places. *Journal of Environmental Psychology*, 50, 60-68.
- Solak, S. G. (2017). Mekân-kimlik etkileşimi: kavramsal ve kuramsal bir bakış. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (1), 13-37. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/577726>
- Soygeniş, S. (2019). *Mimarlık düşünmek düşlemek*. İstanbul: YEM Yayınları.
- Temel, H. (2021). Konut yaşama alanları mobilya düzenlemesinde farklılıklar, site örneği. *Online Journal of Art and Design*, 9 (4), 294-302. Erişim adresi: <http://adjournal.net/articles/94/9419.pdf>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K., Uzun, O., & Kahraman, N. (2009). İki farklı kültürel bölgede bulunan apartman konut yaşama mekânlarının kullanım sürecinde değerlendirilmesi. *Politeknik Dergisi*, 12 (2), 113-120. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/385513>